

DATINA

Serie nouă, anul 8, nr. 102, octombrie 2022

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

3	Satul meu cel bun
4	Costumul popular ca dovadă de patriotism
5	La mulți ani, Armenia
6	Dulceața toamnei și „Rodul pământului”
8	Cartea dobrogeană, la îndemâna tuturor
9	Epoca de aur în amintirile armencei Arșaluis Sarchisian Gurău
10	La Constanța s-a dat Oscarul copilăriei
12	Legende dobrogene legate de întemeierea sau denumirea unor localități
18	În locul unde timpul s-a oprit: Izvoarele
22	Zilele toamnei la Mangalia
24	Cea mai iubită sfântă a lui Brumărel
26	Ziua când fetelor le este dat părul bogat și frumos
28	Calendar iulian/calendar gregorian
30	Urmașii lui Dan Moiescu duc cu cinste folclorul mai departe
31	Urișul ce a iubit marea: Ilarion Ciobanu
32	Tradiții și obiceiuri de Crăciun din Dobrogea (II)
34	Lupul deschide sărbătorile toamnei
36	La țară, la muzeu

Datina, fondată în 1991, serie nouă, Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

Director general Centrul Cultural Teodor T. Burada: **Ștefania-Laura ABIBULA-STROE**

Redactor șef: **Daniela MALCIU**

Redactori: **Emilia MIHĂILĂ, Cristian CEALERA, Mihaela MARIN-DUBEI, Popa EDVICA**
Tehnoredactor: **Florian MARIN-DUBEI**

Copyright text © **Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”**

Copyright prezentare grafică © **2016 Editura Datina**

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Strada Dumbrava Roșie nr. 15, Tel: 0241 619 293

E-mail: scoaladearte.constant@yahoo.com

Satul meu cel bun

Dana Malciu

Am fost la marginea lumii-sau cel puțin acolo era înainte de nașterea timpului când cel mai probabil sfinții călcau pe aceste meleaguri însoțiți, cel mai probabil, de Dumnezeu. Da, exact ca în basme. Și asta pentru că satele dobrogene sunt de basm: peisajul este uluitor, oamenii sunt buni ca pâinea caldă (nu pâine din comerț, pâine adevărată, așa cum cei din generația mea încă au apucat să mănânce din cuptoarele făurite de mâini muncite), natura e darnică și minunată. Da, străzile sunt pline de praf (civilizația urbană, asfaltul și altele sunt la ani lumină distanță) în această toamnă călduroasă, colbul urcă și joacă auriu în lumina soarelui iar apa de la cișmea, care curge aidoma ca pe vremea când aici cârmuiau otomanii, este în măsură să-l sature și pe Setilă cel din poveste.

Am fost la Izvoarele (cândva Pârjoaia) locul

presioniștii francezi, satul a păstrat nesperat de multe din specificul rural românesc. De la casele

sursă foto: autorul

tradiționale, fără termopane și fițe, la căluții înhămați la căruțele zgomotoase de pe ulițe; de la respectul fiecărui suflet întâlnit care nu uită să salute, la alimentarea-cârciumă-dispensar-și tot ce trebuie din centrul satului, loc de întâlnire pentru săteni dar doar în anumite intervale orare.

Privind de pe înălțimea dealului spre Dunărea ce-și ducea apele în ritmu-i neschimat de la începuturile istoriei, mărturisesc că m-am simțit ca vechii cuceritori. Aici ai tot ce vrei: mireasma strugurilor copti și gutui ce apleacă crengile spre pământ, dulceața pământului ce se acoperă cu frunzele transformate în flori, lumină

sursă foto: autorul

unde povestea s-a împletit cu fir de adevăr și unde am întâlnit tihna și liniștea. Izolat, pe malul Dunării, cu peisaje care i-ar face invidioși pe im-

nepământeană ce încălzește blând acest octombrie ce a venit, parcă, să sfințească, încă o dată, locul și oamenii.

Costumul popular ca dovadă de patriotism

Dana Malciu

Au trăit iadul pe pământ: prigoana comunistă s-a abătut asupra lor și asupra familiilor lor punându-le peceti negre. Au suferit cât pentru întregul neam dar au reușit să lase urmașilor ce este mai important: dragostea de țară, respectul față de semeni și muncă.

La malul mării celei mari au venit, în aceeași toamnă frumoasă, cu un soare ce parcă spală păcatele lumii, foștii deținuți politici și deportați precum și urmașii lor. S-au întâlnit la Congresul Asociației cu numărul douăzecișiopt. Cu optimism, curaj și umor au dezbătut probleme interne și au mai spus din păsurile care-i apasă. Ședințele s-au desfășurat sub semnul patriotismului: participanții venind îmbrăcați în costume naționale. „Nu ne-am îmbrăcat să fim cool, suntem în portul nostru național pentru că suntem români”, ne-au spus participanții.

„Costumul popular reprezintă identitatea noastră, a românilor. Ia, prin excelență, este românească și firește că și prin acest mic gest gândim românește”, ne-a spus Ioana Doț din Bihor al cărei tată a fost deținut politic timp de 12 ani. „Îndrăgesc foarte mult costumul popular. Îmi place să port ia noastră românească. Acum, firește, este și la modă dar mie îmi plăcea și acum zece ani când nu era la modă. Când îmbrac ia sunt mai

sursă foto: autorul

mândră că sunt româncă deși vă mărturisesc că sunt dintr-o familie mixtă: mama era secuiană iar tata – român. Dar simt că sunt mai româncă prin iubirea pe care o avem, de regulă, fetele își iubesc mai mult tatăl. Trebuie să recunosc că influența lui a fost mai puternică. Am o fată de 25 de ani, Iulia, și ea poartă cu mare drag costumul nostru popular. Fiul meu, de 30 de ani este mai rocker”, ne-a mai spus mândra bihoreancă cu care ai sta de vorbă zile la rând fără să te plictisești.

sursă foto: autorul

sursă foto: autorul

La mulți ani, Armenia

Ema Mihăilă

S-au împlinit 31 de ani de când Armenia și-a proclamat independența la 21 septembrie 1991. Tradiția sărbătoririi acestui eveniment prin arborarea steagului Armeniei și al României pe fațada Muzeului de Istorie Națională și Arheologie a fost dusă, și în acest an, mai departe. „Este un simbol al iubirii pe care noi o avem pentru patria mamă și, în același timp, un omagiu față țara care ne-a primit în momentele cele mai grele ale istoriei noastre zbuciumate”, spun reprezentanții armenilor.

„Comunitatea armenilor este deosebită și a contribuit la patrimoniul nostru interetnic. România a fost primul stat care a recunoscut independența poporului armean și îi asigur pe armeni de ajutorul nostru pentru păstrarea identității lor culturale”, a declarat Mihai Lupu, președintele Consiliului Județean Constanța, prezent la eveniment.

„Avem aceasta întâlnire azi, de ziua armenilor, ca să punem o etichetă de bună înțelegere între comunitățile din Constanța. Aici, în Constanța, e un mozaic intercultural care funcționează exemplar, a spus Liviu Merdinian, președintele Uniunii Armenilor din România, filiala Constanța.

Locul ales pentru ca cele două drapele să fluture mândre nu este întâmplător: este locul cel

mai încărcat de istorie, păstrător al celor mai importante artefacte de aici, de la malul mării. Arborarea celor două steaguri reprezintă un simbol de unitate și prețuire pe care România și Armenia le-au creat de-a lungul anilor. La mulți ani, Armenia! La mulți ani, armeni din România!

„România a fost primul stat care a recunoscut independența poporului armean și îi asigur pe armeni de ajutorul nostru pentru păstrarea identității lor culturale” spune edilul -șef Mihai Lupu.

Dulceața toamnei și „Rodul pământului”

Ema Mihăilă

După o pauză de doi ani, Festivalul Național „Rodul pământului” a readus la Cumpăna bunătățile toamnei în cadrul celei de-a XVIII-a ediții a Zilelor Recoltei. O paradă impresionantă pe muzica de fanfară, oaspeți de seamă din întreaga țară, dar și de peste hotare, artiști consacrați, ansambluri folclorice și formații din toate regiunile etnografice ale țării au venit pe pământul

dobrogean pentru a se bucura de petrecerea roadelor de peste an. Tineri din Oltina, cu care am stat de vorbă, au venit îmbrăcați în costume populare pentru a fi mai aproape de glia strămoșească. Le autetincă din zona Dobrogea, brâu, ilic cu moddele specifice dar mai ales dragostea față de autentic, așa și-au descris aceștia portul popular.

sursă foto: autorul

Cartea dobrogeană, la îndemâna tuturor

Ema Mihăilă

Informații bogate despre regiunea dobrogeană de-a lungul timpului într-un itinerar cultural de amploare așa poate fi rezumată expoziția

astăzi. Resursele și viitorul ei”, semnat de baronul Willem d’Hogguèr. Cel mai „nou” volum este o reeditare a volumului „Mocanii în Dobrogea”,

Book Impact – Cartea Dobrogeană realizată de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”(CCTB).

„O călătorie în Dobrogea” - de Teodor T. Burada, „Escursiune agricolă în Câmpia Dobrogei” - de Ion Ionescu de la Brad sau „Ovidiu în exil. Descriere făcută în urma unei vizite la Constanța, antica Tomi”, de Bruno Amante sunt parte din cele 29 de volume reunite în premieră, la Biblioteca Județeană Constanța „Ioan N. Roman”.

Expoziția „Book Impact – Cartea Dobrogeană” cuprinde o serie de cărți anastatice care fac parte din colecția publicațiilor editate sau reeditate de CCTB și își propune să adune și să promoveze informații despre istoria, cultura, tradițiile și datinile pe care le regăsim în Dobrogea.

Din punct de vedere cronologic, edițiile anastatice acoperă o perioadă de aproape 70 de ani. Cel mai vechi volum reeditat sub egida Centrului este traducerea din limba franceză a lucrării „Escursiune agricolă în Câmpia Dobrogei”, de Ion Ionescu de la Brad, publicată în la Constantinopol, în 1850. Lucrarea a fost tradusă, în 1879, în limba română. Tot în anul 1879 a apărut și lucrarea „Informațiuni asupra Dobrogei. Starea ei de

apărut în 1946 sub semnătura lui Dumitru Șandru.

„Proiectul va contribui considerabil la promovarea tradițiilor, la educarea publicului în spiritul păstrării și cunoașterii valorilor identitare, fiind totodată un bun prilej de a familiariza publicul interesat, cu limba română veche, cu maniera de scriere, cu lexicul românesc uitat, sau cu fundamentul exprimării științifice din epoci apuse”, este de părere Laura Stroe, directorul CCTB.

Epoca de aur în amintirile armenicei

Arşaluis Sarchisian Gurău

Dana Malciu

Pentru cei ce au crescut și trăit în vremea comunistă, scriitoarea Arşaluis Sarchisian Gurău le propune o incursiune, nostalgică și plină de umor, în „epoca de aur”. Volumul cu amintirile acesteia a văzut de curând lumina tiparului și a fost lansat la Constanța, scriitoarea fiind o importantă membră a comunității armenice. Volumul este o incursiune într-o lume ce prețuia bucuriile mici și trăia altfel decât o face actuala societate: râdea mai mult, se întâlnea mai mult, se ajuta mai mult.

„O amintire mai plăcută? Toate îmi sunt dragi!”, a spus Arşaluis Sarchisian Gurău la evenimentul de lansare a cărții. „La practica agricolă mergeam cu elevii la plivit de pătrunjel, la cules de struguri mai ales. Poate că atunci ne plăcea mai puțin, dar acum îmi amintesc cu plăcere. A fost frumos!

Este vorba despre trecutul nostru destul de recent, care a fost numit, în mod impropriu, zicem noi, Epocă de aur. Totuși, acum ni se pare că

a fost o perioadă nu chiar atât de rea, cum spune poetul basarabean Nicolae Dabija „Ce bine a fost

sursă foto: U.A.R.

sursă foto: autorul

când a fost rău!” Pentru că am avut tinerețea, am avut speranța, a fost perioada în care ne-am format, ne-am făcut o familie, și pentru noi, nu a fost rău. Am privit înapoi fără mânie, poate cu o ușoară nostalgie”, a mai spus Arşaluis Sarchisian Gurău.

Pe lângă flori, autoarea a primit, la eveniment, și un stilou din partea conducerii Uniunii Armenice din Constanța (UAR), „în semn de prețuire și respect pentru întreaga activitate depusă de-a lungul timpului și care să îi poarte noroc și să își continue viitoarele scrieri”, după cum a spus președintele filialei UAR, Liviu Merdinin.

Nu putem uita că o altă armeană celebră, Anaid Tavitian, ce a influențat atâtea ani viața culturală, în special, teatrală a cetății, spunea despre Arşaluis Sarchisian Gurău că este o fiică a Dobrogei dar și „haiaser”. Pentru că armenii spun despre oamenii care-și iubesc neamul și patria că sunt haiaseri. De la cuvântul „hai”, numele primului trib în care-și are rădăcina numele de la haiastan, care înseamnă și patrie, și Armenia.

La Constanța s-a dat Oscarul copilăriei

Ema Mihăilă

„Oferta culturală din spațiul public trebuie să fie una cât mai bogată și mai atractivă pentru tineri. Participarea lor la viața culturală este deosebit de importantă pentru o educație solidă și o formare sănătoasă, care să îi ajute să își dezvolte potențialul creativ.” **(Mihai Lupu, președintele Consiliului Județean Constanța la deschiderea Festivalului WonderFest).**

Opt filme, lungmetraje, scurtmetraje și filme de animație, produse în ultimii doi ani, ce au ca tematică vârsta copilăriei, au concurat la WonderFest, în Centrul Multifuncțional „Jean Constantin” din Constanța aducând pe marele ecran povești deosebite, cu rol de introspecție asupra privitorilor, fiind difuzate în premieră în România. Au fost cinci zile pentru filmele copiilor, ale copilăriei, despre cea mai frumoasă și inocentă parte a vieții.

Premiul pentru Cel mai bun film WonderFest a fost acordat de Juriul profesioniștilor, condus de actorul Mircea Diaconu și format din produ-

cători, regizori, scenariști și critici de film din mai

sursă foto: CJC

multe țări. Filmul premiat, „Corabia”, o producție Bulgaria (2022), este o poveste despre maturizare, prietenie și onestitate, în regia lui Petrinel Gochev, producători – Galina Toneva, Kiril Kirilov.

Au mai fost acordate: „Premiul pentru cea mai bună interpretare a unui actor copil”: Charline Antunes – Kaolin – Franța; „Premiul pentru imagine”: Viktoras Radzevicius – director imagine al filmului „Inimă de fluture” – Lituania; „Premiul

sursă foto: CJC

sursă foto: CJC

pentru scenariu”: Marta Karwowska – ”Necazuri la Triplu” – Polonia și „Premiul pentru regie”: Keivan Majidi – ”Fata în albastru” – Iran.

„Albert Einstein spunea că ne putem trăi viața în două moduri. Sau credem că nu există magie, sau credem că totul e ”magie”. Eu am ales să cred că totul e magie și sunt sigură că la fel au ales să creadă toți cei care s-au implicat în pro-

iectul Wonderfest. E o magie să poți crea, chiar dacă numai pentru o săptămână pe an, o lume în care cei mari devin copii iar copiii devin oameni mari, o lume în care dorințele se împlinesc și în care la final suntem toți învingători.

Aceasta este lumea Wonderfest!”

(Lavinia Șandru – Președinte Wonderfest)

sursă foto: CJC

Legende dobrogene legate de întemeierea sau denumirea unor localități

Cristian Cealera

Miturile se împletesc adesea cu adevărul istoric și rămân în conștientul comunității timp de veacuri sau chiar milenii, dând un plus de culoare și de frumusețe regiunii în care ele au luat naștere. Astfel se întâmplă și în Dobrogea, unde fiecare așezare din județele Constanța și Tulcea au în spate cel puțin o legendă legată de apariția acelei comunități sau de originea numelui acelui sat sau oraș. O particularitate a ținutului vest-pontic, în acest context, este dată de multi-etnicitatea populației dintre Dunăre și Mare, acest grup uman multi-etnic, motiv pentru care miturile au și ele componente pe măsură. Așa se face că multe denumiri (mai vechi sau mai noi) de localități au nume turcești, tătarești, slave (ucrainene, bulgărești, rusești), grecești. De asemenea, dincolo de toponimia așezărilor, legendele acelor locuri spun povești despre persoane de diverse etnii, personaje ale unor acțiuni mai mult sau mai puțin spectaculoase, rămase în istoria locurilor.

Legende dobrogene la care vom face referire în acest articol își au rădăcini vechi de peste două sute de ani, dintr-o perioadă ce poate fi plasată undeva la finele Evului Mediu (pe când

Dobrogea se afla încă sub stăpânire otomană sau la începutul Epocii Moderne (până în primii ani de administrație românească în provincie, intervalul 1878-cca 1900). De altfel, unele sate cu nume de legendă nici nu se mai numesc așa în prezent (denumirile le-au fost schimbate în sec. XX), dar poveștile lor s-au păstrat.

Un prim exemplu în acest sens este cel al localității constănțene Băneasa, care în trecut s-a numit Para-koy (Parachioi), adică Satul cu Bani. După cum se vede, atunci când i-au schimbat numele, în anii 30, autoritățile românești nu au deviat foarte mult de la numele original (Băneasa – Satul cu Bani/Parakoy), ci doar l-au tradus

sursă foto: ro.pinterest.com/pin/131167407888965303/

mai pe înțelesul populației românești, care prin colonizări, devenise majoritară. Principala legendă legată de întemeierea localității Parakoy ne spune că totul a început cu un tânăr tătar din Crimeea, care în urmă cu sute de ani (probabil la începutul secolului al XIX-lea) a ajuns în Dobrogea. Aici, autoritățile otomane ofereau pământ, în special musulmanilor, din dorința de a popula un ținut ce fusese scena unor grele războaie și a unor pustiiri.

Tânărul tătar, numit după unele surse Beizula, a pornit prin sudul Dobrogei interesat să găsească un loc potrivit pentru ridicarea unei gospodării trainice. Potrivit mitului, într-o noapte din timpul peregrinării sale a visat că sapă o groapă în

sursă foto: ro.pinterest.com/pin/17662623522516706/a

pământul uscat și că găsește o oală plină cu bani. Dimineată, când s-a trezit, tânărul a realizat că locul văzut în vis era chiar cel în care el își făcuse tabăra. Așa că s-a pornit să sape chiar acolo și în scurt timp, așa cum i se arătase în vis, a găsit o

sursă foto: ro.pinterest.com/pin/66224032022252023/

oală plină cu bani de aur. Beizula s-a decis atunci să nu mai călătorească prin alte părți și să se stabilească chiar acolo, în locul unde norocul dăduse peste el. A cerut de la otomani un lot mare de pământ, a ridicat o casă mare și trainică, și-a găsit o soție frumoasă (dintr-un sat vecin) și și-a întemeiat o familie numeroasă.

Cu timpul, alături de casele lui Beizula, au venit și alți oameni, de neamuri diferite, care auziseră că locul acela este unul binecuvântat. Cătunul a crescut și a devenit un sat bogat, cu sute de familii ce aveau un trai prosper. Lumea a început să-i zică acelei așezări Parakoy, adică Satul cu Bani...

Un alt mit din județul Constanța vorbește despre o căsătorie inter-etnică, între un creștin și o musulmană, lucru foarte dificil în vremurile trecute, dar nu imposibil. Povestea se consumă în-

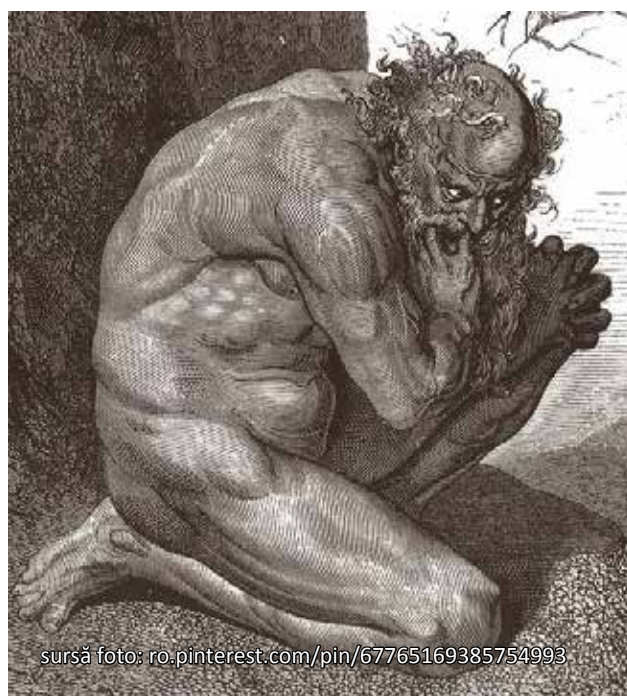
tr-un loc cunoscut astăzi sub numele de Anadol-chioi, fost sat, acum un cartier al Constanței. Tradiția orală ne spune că în acele locuri, în urmă

cu vreo 200 de ani, ar fi existat mai multe târle de oi și stâne. O parte din acei crescători de animale erau musulmani, păstori ce se îndeletniceau cu asta din vremuri vechi. Cealaltă parte era forma-

tă din ciobani creștini, în special mocani ardeleni ce obișnuiau să își aducă turmele în Dobrogea turcească pentru că aici iarba era mai mănoasă și din belșug. Mulți dintre ei se hotărâseră chiar să nu se mai întoarcă în Transilvania stăpânită de austro-ungari și rămăseseră în "Turceasca", unde unii își aduseseră și familiile. Printre acești mocani rămași în Dobrogea se număra și unul pe nume Ronciu, bărbat frumos, puternic și înțelept, și pe care ai lui și-l puseseră de staroste. Toate fetele creștine din satele de pe lângă Constanța oftau de dorul său și și-l visau drept soț, dar Ronciu nu voia să se căsătorească.

Într-o zi, în cătunul acela ce se înfiripase pe lângă stâne ajunseră câteva familii de turci veniți tocmai din Anatolia. Printre cei de acolo se găsea și Aișe, fata văduvei Fatima, o copilă cuminte și grațioasă asemeni unei ciute. Ochii negri, cu luciri de astru îi străpunseră inima românului și din ziua aceea, el nu mai avu parte de liniște. O căuta peste tot, o urma adesea la ghiol și o ajuta să aducă apă. Fata îl plăcea și ea, dar se ferea să o arate, căci erau de neamuri și credințe diferite. Într-o zi, nemaisuportând să stea fără iubirea sa, Ronciu merse la văduva Fatima și îi ceru binecuvântarea pentru a o lua pe fată drept soață. Fatima se îngrozi când află de cei doi, căci nu se cuvenea atunci ca o musulmană să se căsătorească cu un valah, fie el și statorește respectat. Iubirea lor părea sortită pieirii, dar Ronciu nu se împă-

că cu soarta. Pentru iubirea Aișei, el se lepădă de credința creștină și deveni musulman, luându-și numele de Rașid. Doar așa putură cei doi să își vadă visul și să întemeieze o familie. Rașid și Aișe avură un copil, Elias, și își făcură casă nu departe de unde erau târlele. Cu timpul, în acel loc mai veniră mulți alți păstori turci, din neamul lui Aișe, originari din Anadol, din Anatolia astfel că satul cel prosper născut pe locul vechilor stăne a ajuns să poarte numele de Satul celor din Anadol, Anadolchioi.

sursă foto: antonio-m.tumblr.com

O altă legendă interesantă provine de pe țărmul dobrogian al Dunării, de pe raza comunei Topalu. În limba turcă, topal înseamnă schiop. Se spune că imediat după 1848, câteva familii din Transilvania (din zona Brașovului) s-au refugiat în Dobrogea, de teama austro-ungarilor, întrucât participaseră la Revoluția pașoptistă. Ardelenii s-au așezat în locul unde astăzi se află Topalu, după ce, în prealabil, au obținut aprobarea be-

iului de Hârșova, căruia trebuiau anual să îi plătească un bir. Timp de câțiva ani și-au văzut de creșterea animalelor, până când, au început să fie atacați de grupuri de tâlhari turci (probabil dezertori din armata otomană), care le furau adesea agoniseala. Întrucât nu avea niciun interes să își piardă birul anual, pe care ardelenii îl achitau la timp, beiful din Hârșova le-a trimis în ajutor un slujitor de-al său, un turc pe nume Topal, beteag de un picior, care avea cu el câțiva soldați lefegii trecuți prin multe războaie. Topal s-a așezat în satul ardelenilor și a reușit să îi scape de atacurile hoților. Se spune că în ciuda betșugului său, Topal cel Șchiop era foarte priceput în ale armelor și că nimeni nu îl putea învinge în luptă. El i-a alungat pe tâlhari iar apoi a rămas pe acele pământuri. Turcul s-a împăcat foarte bine cu sătenii creștini, iar aceștia au ajuns să îl respecte și să îl considere, nu doar unul de al lor, ci chiar un conducător al așezării. Topal a trecut în neființă, dar numele său respectat a ajuns să fie asociat cu cel al satului românesc...

O altă poveste frumoasă vine din zona Derwent, nume care este tot de origine turcească și se traduce ca Trecătoare. Nu vom face acum referire la mănăstire sau la miturile care îl leagă pe Sfântul Andrei de acele locuri. Există și o altă legendă, mai puțin cunoscută publicului larg, și care are ca personaje centrale două persoane de etnii și religii diferite. Potrivit acestui mit, în urmă cu aproape o mie de ani, a trăit un creștin

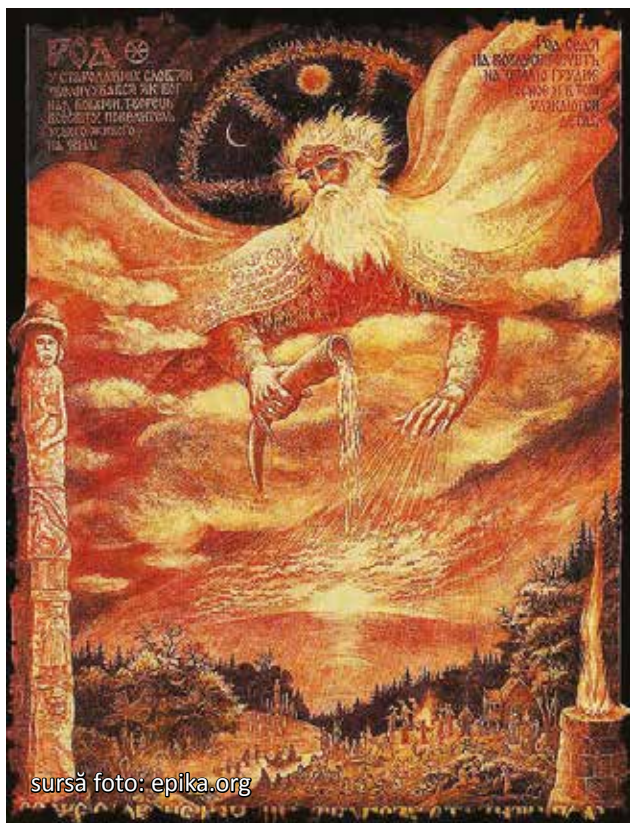

sursă foto: kharoozo.livejournal.com

Procurator est aer illi lantate, lantat, Quo prout, et cuncta sunt animalia vtrum

sihastru pe nume Liinad, care își avea un schit

sursă foto: epika.org

în zona Dervent. El se împrietenise cu un derviş musulman, care ajunsese în zonă, împreună cu armatele migratorilor pecenegi (n.a. aprox. sec IX-X). Cei doi ajutau împreună oamenii din regiune, îi vindeau cu leacuri doar de ei știute și fără a ține seama din ce neam făceau parte. Oamenii, fie ei creștini sau musulmani, mergeau să le ceară sfatul în diverse privințe iar ei aveau mereu câte un cuvânt bun și de alinare. Într-un an, Liinad a murit, iar cel care l-a îngropat a fost tocmai „necredinciosul” său prieten, care i-a pus la cap și o cruce cu rubine. Legenda spune că din pământ a răsărit însă și o cruce mare de piatră, care a devenit loc de pelerinaj pentru toți creștinii. Mai mult, în locul în care se afla chilia lui Liinad a țâșnit un izvor tămăduitor, unde toți creștinii își puteau alina suferințele. Dervişul a dispărut din poveste, continuându-și probabil povestea migrației sale inutile alături de pecenegi, dar numele său a rămas alături de Liinad, de la dervişul musulman spunând unii că ar veni, de fapt, numele Derventului.

Un alt caz în care legenda stă la baza denumirii unei localități este cel al comunei Tuzla. În urmă cu aproape două veacuri, turcii și rușii se luptau între ei, iar printre câmpurile lor deătălie se ni-

merise și bătrâna noastră Dobroge. Se spune că într-o zi de vară toridă, o mare armată otomană venea de la Mangalia, îndreptându-se spre Nord. La un moment dat, oastea pașei a făcut un popas pe o îngustă fâșie de uscat, ce despărțea curios apele Mării Negre de cele ale unui frumos lac. Un soldat văzu că pietrele de pe malul ghiolului sunt acoperite de o spuză albă și fără să stea prea mult pe gânduri, gustă din spuma aceea și înțelese că era sare. Le-a zis pe dată semenilor săi doar două cuvinte, tuzlu și ghiol, adică lac sărat (tuz – sare). La acea vreme, sarea era mult mai prețioasă ca în aste timpuri, drept pentru care pașa avu o idee ingenioasă, pentru a nu pierde “comoara” găsită. El ordonă soldaților să construiască un pod lat de piatră, pe care să îl ude la fiecare ceas cu apă din ghiol. Apa se evaporă și pe pod rămânea doar sarea, pe care ienicerii o adunau imediat și o puneau în saci. Pentru otomani, sarea chiar era de mare preț, pentru că în acele timpuri ea avea numeroase întrebuințări. Pe lângă trebuințele gospodărești (este un conservant excelent), oamenii o foloseau și la tratarea unor boli precum dezinteria, care făceau ravagii mai ales prin taberele militare. În acea zi de vară, armata nu a mai plecat spre nord, ci a rămas să adune comoara

sursă foto: stampcommunity.org

din lac. Nu știm dacă apoi, asta i-a ajutat sau nu să câștige luptele cu rușii. Sigur este însă că turcii

au început să prețuiască lacul sărat, acolo unde s-a născut așezarea Tuzla. Lângă musulmani s-au așezat acolo și păstori ardeleni, apoi după ce Dobrogea s-a alipit la România, la Tuzla s-au stabilit și bulgari veniți din Sud și mulți alți români. Mai întâi au fost două Tuzle (cea Mare și cea Mică), ce au format apoi o singură localitate, cea pe care o cunoaștem astăzi..

O altă poveste de dragoste inter-etnică face parte din mitul întemeietor al localității constănțene Ciocârlia. Pentru început însă trebuie să oferim câteva informații istorice certe.

În urmă cu peste 400 de ani, în 1612, un negustor venețian pe nume Tomasso Alberti ajungea în Dobrogea noastră și trecea printr-un sat locuit în marea majoritate de musulmani și pe care îl numea Bulbul (Bulbuler)... Este prima atestare a așezării pe care noi astăzi o cunoaștem sub numele de Ciocârlia... Interesant este că în limba turcă Ciocârlia se traduce Toygar, pentru că Bulbul înseamnă de fapt privighetoare... Cert este că sute de ani satul din Dobrogea s-a numit Bul-

sursă foto: daat.ac.il

bul... Prin el s-au perindat armate împărătești ca cele ale lui Soliman Magnificul, în apropierea sa s-au purtat bătălii sângeroase și a fost vizitat de personalități ilustre ale istoriei precum celebrul călător turc Evlya Celebi...

Se pare că această așezare Bulbul (Privighetoarea) a devenit Ciocârlia pe la sfârșitul secolului XIX, odată cu așezarea în zonă a multor români veniți din Transilvania, Muntenia și Moldova. Comuna de astăzi este împărțită în două - reședința Ciocârlia de Jos (în vechime Buyuk Bulbul - Privighetoarea Mare și, mai apoi, Eski Bulbul - Vechiul Bulbul) și Ciocârlia de Sus (Kuciuk Bulbul - Privighetoarea Mică și mai apoi Eni Bulbul - Noul Bulbul).

Cum s-a petrecut însă confuzia dintre termenii Ciocârlie și Privighetoare? Greu de spus... Poate

sursă foto: ncregister.com

că ciobanii români au înțeles că numele localității vine de la o pasăre ce cântă foarte frumos, fie că este ea ciocârlie sau privighetoare. Și aici intervine mitul iubirii inter-etnice.

Astfel, se zice că atunci când au apărut în zonă ciobanii ardeleni printre ei s-ar fi și o ciobăniță foarte frumoasă, harnică și care știa să cânte minunat doine rămase din moși strămoși. Atât de dulce îi era glasul că se spune că păsările rămăneau adesea pierdute pe ram, mute și ascultând uimite făptura aceea ce știa a cânta mai frumos ca ele... Într-o zi, pe când ciobănița stătea la umbra unui copac și cânta, pe acolo trecu fiul unui bei. Turcul rămase fermecat de cântec, dar și de frumusețea fetei așa că, pe dată, o și ceru de soție.

Spun bătrânii că și musulmanul era tânăr, frumos și cu inimă bună, astfel că ciobănița se învoi să îl ia de bărbat. Cei doi au avut împreună două fete frumoase ca maica lor și care aveau același glas cristalin. Parcă mai frumos decât mama lor știau a cânta cele două copile Turcii și tătarii ce trăiau prin satele ținutului le numeau Buyuk Bulbul și Kuciuk Bulbul, Privighetoarea Mare și cea Mică...

Fetele au crescut mari și s-au măritat, una, cea mare, cu un flăcău din sat, sat ce i-a luat numele și care a devenit apoi Ciocârlia Mare, cea de Jos. A doua fecioară a fost furată și apoi luată de soție de un flăcău din satul vecin, așezare care s-a numit Ciocârlia Mică sau Ciocârlia de Sus. Au trecut sute de ani de atunci dar cele două sate încă poartă, prin numele lor, amintirea ciobăniței din Ardeal și a fetelor sale cele cu voci mai frumoase decât ale păsărilor...

(Va urma)

În locul unde timpul s-a oprit: Izvoarele

Dana Malciu

Pământul dintre Dunăre și mare este cu adevărat binecuvântat. Aici doar să vrei să vezi semnele lumii: apa este binefăcătoare, lumina are o vibrație aparte, cerul se întrece în culori, pământul este bun de pus la rană. Într-o zi dul-

sursă foto: autorul

ce de toamnă am plecat spre satul Izvoarele (mai binecunoscut ca Pârjoaia, numele fiindu-i schimbat nu demult): drum lung dar frumos. Aici, pe lângă ce ne așteptam să găsim: una dintre cele mai vechi biserici de țară am găsit o rădăcină strămoșească: un sat coborât din vechile timpuri în care oamenii moderni au rupt din sufletul lor.

Așezat pe malul Dunării, într-o vale molcomă, satul pare amorțit. Este cald afară, toamna a transformat fiecare frunză într-o floare și totul este atât de liniștit. Zici că fiecare ființă, obiect, fiecare orice este aici de la începutul lumii pentru că așa trebuie să fie.

Sătucul are povești frumoase și oameni minunați. Câțiva dintre ei sunt adoptați, așa cum este Vlad Calboreanu. Arhitect. Din București. A

sursă foto: autorul

venit aici acum câteva decenii și s-a îndrăgostit de acest plai, această gură de Rai. Cu el am stat la povești într-o după-amiază în care peisajul, repet, mirific se împletea cu liniștea și timpul.

Da, majoritatea celor ce-i trec pragul casei sunt interesați de biserica din localitate pe care Vlad Calboreanu s-a străduit să o refacă acum două decenii. Biserica se află chiar lângă casa pe care bucureștenii au cumpărat-o și refăcut-o păstrându-i farmecul și autenticitatea. Revenind la biserica din localitate, cu hramul Sf. Dumitru, întreprinderea nu a fost tocmai ușoară.

Biserică dintr-un stejar

Lumea se așteaptă să i se spună: biserica aceasta este construită în anul cutare, de vodă cutare. Ei bine, nu este construită de niciun vodă, ne-a spus de la începutul întâlnirii Vlad Calboreanu. Cu o barbă luată parcă de la sfinții din vechime, un zâmbet larg și ochi de copil pus pe șotii, acesta ne-a spus povestea unei comunități și a unei biserici ridicate din efortul comun al unor oameni ce au locuit aici, pe malul Dunării și au ridicat un lăcaș de cult pentru necesitățile lor spirituale, după puteri. Și, așa cum a fost de la începutul timpului, la efortul lor a pus și Dumnezeu inima. Practic nu se știe când a fost construită. Este o biserică de țară și ridicată de o comunitate săracă. Dar care a reușit să întocmească o biserică din aproape zero lei. Este o biserică din pământ, cu stâlpi de lemn, cu transversale, cu împletitură de nuiel și finisată cu pământ. Este

sursă foto: autorul

o biserică „de gard”, acesta este termenul folosit în regiune. Împletitura aceasta de nuiele lipite cu pământ se numește gard și se mai folosește și

astăzi la anexele gospodărești și la altele. Adică încă se mai practică. Biserica asta nu are, practic, fundații. Singurul lucru care pare că a costat ceva bani se poate să fie acoperișul care este din olană. Olane turcești, așa spuse. În rest, stâlpii sunt din lemn de pe baltă: este stejar. Pe vremea aceea existau-mai sunt și acuma dar puțini- existau păduri de stejari în zonă. Pereții din pământ care nu costă nimic. Acoperișul...căpriorii sunt din crengile de la acești stejari. Incredibil cum au reușit să le îndrepte să le facă o suprafață plană.

În urmă cu douăzeci de ani lăcașul își dădea ultima suflare. Nu are turlă și Vlad Calboreanu ne-a mărturisit că a crezut, inițial, că este o casă. A întrebat cine locuiește acolo și i s-a explicat că este „biserica noastră”. Preotul refuza să mai slujească pentru că lăcașul efectiv se clătina din toate încheieturile și scârțâia la fiecare pală de vânt.

În 2001, după ce a obținut câțiva bănuți și apro-

bări, ajutat de prieteni s-a trecut la repararea lăcașului de cult. Și, de aici, surprizele s-au ținut lanț. Când s-a scos prima scândură din tavan-am început din altar-a picat tot tavanul altarului peste masa de altar. Noroc că a fost masa în mijloc, masa de piatră mare, și nu s-a întâmplat nimic!

În trei ani biserica a fost refăcută, stâlpii au fost înlocuiți, contrafortul la fel deoarece tot ce era în pământ putrezise. A fost refăcut și acoperi-

șul dar biserica este identică ca dimensiuni materiale cu vechiul lăcaș, ideea reabilitării fiind tocmai aceea de a păstra în întregime moștenirea primită. Ea trebuie să mai dureze cincizeci de ani cu ce am făcut. Lăcașul de cult de la Izvoarele ar putea fi o autentică și neaoșă „biserica dintr-un copac”, făcând o paralelă cu „biserica dintr-un lemn” și asta pentru că încă mai sunt, pe malul Dunării, stejari seculari foarte mari. Am auzit o vorbă care mi-a plăcut foarte mult: când bisericile erau de pământ, sfinții erau de aur. Să știți că se simte când repari o biserică de pământ că sfinții erau de aur.

Rămânând în zona surprizelor: la refacerea terenului de călcare, a pardoselii propriu-zise care este, în biserică, pământ lipit, meșterii au îndepărtat în jur de 30 de cm de pământ. Ajungând la pământul crud s-au găsit un rând de găuri de la un bordei neolitic ce se afla parțial sub altar. Alături era un mormânt, cu inventar de mormânt din epoca fierului Hallstatt III. Continuitate, pământ sfânt, cimitirul de epocă Hallstatt, biserică de epocă creștină. Asta este soarta tuturor. Mormântul a fost cercetat și publicat de arheologul Mihai Irimia.

Crucea de leac de la Pârjoaia

În latura din stânga bisericii, chiar lângă gardul acesteia, se află o cruce mică, albă. Aflăm de la ghidul-gazdă Calboreanu că oamenii din sat au crezut că este tămăduitoare, asemeni crucilor de la mănăstirea Derwent ce se află în apropiere. Am găsit-o puțin mai încoace și am aflat că a fost mutată. De ce a fost mutată? E, păi a trebuit să punem o claie de fân acolo, ne explică cu umor arhitectul din București care s-a integrat per-

sursă foto: autorul

fect în peisaj. La finalul reparațiilor de la biserică, acesta a amenajat locul unde se află crucea, i-a făcut o împletitură pe care se poate sta și un acoperiș, așa cum au troițele. În ceea ce privește valențele „de leac” ale acesteia...Dumnezeu știe! Are o cruce, deasupra, săpată în care se puneau ulei. Și cu uleiul acela îți dădeai pe tine. E frumoasă! Da, chiar e frumoasă. Cu acea frumusețe coborâtă din cer și îmbogățită de pământ.

Satul-monument de arhitectură

Am zis că sunt mai multe paradoxuri. Ăsta era primul, ne-a explicat arhitectul de la București (drept este că oamenii din sat îi spun „domnu’ profesor” sau „domnu’ inginer”). Satul este monument de arhitectură dar nu știe nimeni. Eu am aflat despre el când am fost la Comisia monumentelor istorice să mă interesez de avizul pentru repararea bisericii din sat. În catastiful Monumentelor istorice erau trei obiective la Izvoarele: era biserica din sat, satul în sine monument de arhitectură și mai era o cruce din afara satului.

Case bulgărești = case românești. Și invers

Casele de la Izvoarele sunt frumoase, cu o arhitectură specifică sudului județului Constanța. Și casa gazdei noastre este una tradițională: a fost refăcută păstrându-i specificul și funcționalitatea. Casele cum vedeți casa asta sunt numite în sat „case bulgărești”. Sunt mai dichisite, cu pridvor, cu pivniță. Seamănă cu zona Argeș, cu ceva de genul ăsta, mai puțin cu zona Dobrogea. Partea amuzantă vine abia acum: la una din manifestările transfrontaliere România-Bulgaria cei din zonă, mergând la vecinii noștri au aflat că aceștia le spun „caselor bulgărești” din Bulgaria „case românești”.

Este casa românească simplă. Adică, trei camere: una în stânga, una în dreapta cum intri într-un hol și în față ai o bucătărie cu pat-asta este a treia cameră. În față camerelor este o prispă, de obicei către vest: acolo este ea eficientă. Dacă este așezată casa pe un teren înclinat, dedesubt se formează un spațiu pentru o pivniță mare. Casele bulgărești-românești sunt tipic. Acum douăzeci de ani casele erau toate lipite cu pământ. Zugrăvite, mai rar, exteriorul pentru că se spală la ploaie. Satul, deși izolat, nu a scăpat de modernizarea forțată: a apărut cimentul, au apărut culorile pe case. Dar, cel mai mult, se pare că Izvoarele a pierdut pâinea. Pentru că acum două decenii toate casele, fără excepție, aveau cuptoare de pâine în curte. Astăzi mai există un singur cuptor de pâine, aproape nimeni nu mai coace pâine, se cumpără de la magazinul, singurul, din centrul localității. Da, se cumpără pâine de un leu.

Case ca în neolitic

Probabil că nu arătau, ca număr de încăperi la fel dar ca materiale de construcție sigur erau identice, ne explică arhitectul. Peretele de cărămidă nearsă sau de gard lipit...nuiele lipite, semiîngropate, acoperișurile de stuf. Lipitul era tot cu pământ. Oamenii din epoca brozului, după resturile din săpături, aveau 12% vânat și restul animale domestice. Dacă faci legătura și atunci aveau două vaci, patru oi, un porc.

Satul Izvoarele: locul unde sunt locuitori puțini dar suflete mari. Și mai mult, locul unde oameni buni se încăpățânează să creadă că viitorul există acolo unde îți este inima. Așa că nu este de mirare că în ultimul cincinal, veniți din aglomerările urbane, au mai venit oameni ce cred în puterea locului și vor să-i scoată la lumină frumuse-

sursă foto: Vali Coman

tea și istoria. Pentru că aici se află și ruinele unei cetăți romane, sunt și străvechile vii de la Ostrov dar și mănăstirile Dervent și Strunga. Aici picioarele Sfântului Apostol Andrei au sfințit locurile, peștera sa aflându-se nu departe. Sunt legendele fecioarelor de la Canaraua Feti, poveștile spuse de susurul cișmelelor cu apă binefăcătoare și ale izvoarelor cu apă binecuvântată. Aici îi găsiți pe urmașii ciobanilor plecați din munți, cu turmele dar și ruinele vechiului oraș bizantin de la Păcuiul lui Soare. Peste toate, Dunărea cea binefăcătoare cu peștii din poveștile cu loștrițe și scrumbii, cu peisaje ce-ți răpesc simțurile și liniște ce te aduce la începutul timpului. La Izvoarele am găsit satul dobrogean: cu credința ne-strămutată și omenia românească.

Living Danube limes

Zilele trecute, în miniportul de la Izvoarele a poposit o navă romană: danuvina. Construită datorită unui proiect internațional, Living Danube limes, ce urmărește să pună în valoare cetățile romane mai puțin vizitate și scoase la lumină, barca a avut vâslași, pentru teritoriul românesc din SUA, Austria Ungaria

și, bineînțeles, România. Rodica Trifănescu, cercetător științific la Institutului Național de cercetare-dezvoltare în turism București ne-a spus că în proiect sunt 15 parteneri de-a lungul Dunării, iar la Rasova, grație acestuia, a fost amenajat un muzeu. Aici, de altfel, se află și ruinele cetății Sacidava. Proiectul urmărește să realizeze o rută culturală ce va uni mai multe muzee ce pun în valoare resursele arheologice romane. Danuvina a pornit în iulie de pe teritoriul Germaniei. La Ingolstadt a fost pusă la apă și merge până în Delta Dunării. A făcut un popas și la Izvoarele, locul unde potențialul cultural, arheologic, turistic zvâcnește din fiecare por.

sursă foto: autorul

Zilele toamnei la Mangalia

Mihaela Marin Dubei

Rodul toamnei celei bogate a fost pri-
lej de sărbătoare și în municipiul din su-
dul litoralului, mangalia, la începutul lui
Brumărel. Primăria Mangalia a organizat,

în Portul Turistic, în perioada 5-9 octom-
brie, o nouă ediție a târgului recoltelor de
sezon, intitulat "Zilele Toamnei". La ediția
din acest an, au fost prezenți peste 30 de
comercianți, avizați de DSV, care și-au aș-
teptat vizitatorii cu preparate dintre cele
mai diverse. La locul de expunere și vân-

sursă foto: autorul

sursă foto: autorul

zare, s-au aflat, timp de cinci zile, producători din mai multe județe ale țării, cu produse tradiționale pe bază de carne de porc, marcă înregistrată, dar și alte preparate din carne, afumături, brânzeturi, legume și fructe de sezon. De la această manifestare, nu au lipsit strugurii, mustul și vinul, precum și dulciurile tradiționale, mierea și produsele apicole. Special pentru vizitatorii la standuri, au fost amenajate două terase, unde aceștia au putut servi diverse preparate din carne la grătar și au savurat un pahar de must sau tulburel. La orele serii, în zona de desfășurare a târgului, au avut loc spectacole folclorice cu artiști îndrăgiți de public, precum Brândușa Covalciuc Ciobanu, Valeria Arnăutu, Petronela Rusu, Cătălin Maximiuc, Mariana Stănescu, dar și ansamblurile folclorice și interpreții de la nivel local.

Cea mai iubită sfântă a lui Brumărel

Dana Malciu

Dincolo de promisiuni, fapte, viață, trăiri și în această toamnă românii și-au pus speranțele, din nou, în ajutorul Sfintei Paraschiva de la Iași. Ca în alți ani, purtând dorințe personale dar și pe cele de pace și înțelegere, românii s-au așezat la coadă spre a se închina la racla ce o adăpostește pe Sfântă la Iași. Din Constanța au plecat, ca în fiecare an, sute de autocare și de mașini, capitala Moldovei fiind punctul terminus.

Sf. Paraschiva, numită în popor Sfânta Vineri, „e cea mai mare din toate zilele”. (Elena Niculiță-Voronca – Datinele și credințele poporului român)

Tradițional, pe 14 octombrie este o sărbătoare pastorală „dedicată reprezentării mitice cu același nume, identificată cu zeița Venera. Biserica a suprapus peste sărbătoarea precreștină, numită astăzi Vinerea Mare de Toamnă, Vinerea celor 12 Vineri, sărbătoarea creștină Cuvioasa Paraschiva. Cu timpul, sfânta creștină a preluat unele atribuții ale zeiței uzurpate, devenind un stâlp calendaristic care indică începutul sau sfârșitul unor importante activități pastorale: deschiderea țărinelor pentru pășunatul devălmaș, organizarea turmelor pentru iernatul transhumant, începerea coborârii oilor în zonele de iernat din luncile, bălțile și Delta Dunării, angajarea ciobanilor pentru noul sezon pastoral, slobozirea berbecilor în turmele de oi, organizarea unor vestite târguri de toamnă unde se valorificau produsele turmelor de oi, se făceau praznice pentru morți și se împărțeau ofrande.” (Ion Ghinoiu-Obiceiuri populare de peste an-dicționar)

sursă foto: ziarullumina.ro

Ziua de vineri este specială și încărcată de simbolism. Sărbătorile religioase au fost trecute prin filtrul de credințe și superstiții și, de multe ori, purtând același nume, sfinții/sfintele au fost amestecate și viețile lor răstălmăcite. Sfânta Paraschiva de la Iași, sfântă cuvioasă, ascetă, este confundată cu Sfânta Paraschevi de la Roma (sărbătorită pe 26 iulie), sfântă muceniță ce a cunoscut martiriul pentru credința ei.

„Ziua de Cuvioasa Paraschiva, împreună cu o altă Sfântă Paraschivă, care, după spusa poporu-

sursă foto: renaldonita.ro

lui, cade a doua zi de Sf. Dumitru, la 27 octombrie, alcătuiește Vinerele. În acest timp, 14-27 octombrie, nu este bine să se samene secară, căci e primejdie de moarte pentru acel ce ar se-

sursă foto: str.crestin-ortodox.ro

măna. Vremea, între aceste sărbători, se zice să rămână neschimbată: cum va fi în ziua de Cuvioasa Paraschiva, va fi necurmat până la Sf. Dumitru.” (Tudor Pamfile- Sărbătorile la români)

Legende spun că este cea mai bătrâna dintre zilele surori, și umblă îmbrăcată în alb sau negru. Locuiește în munți, în păduri sau în pustiu. În cultura noastră populară, Sf. Vineri este deseori invocată în rugăciuni, vrăji și descânțece pentru sănătate, pentru căsătoria fetelor, dar și pentru prosperitatea vitelor și holdelor.

sursă foto: catedralamitropolitanaiasi.mmb.ro

„Demult, de foarte mult, pe când pe aci mișunau hoardele tătărești, o bandă de tătari a pus mâna pe o fată de o frumusețe mare, care se numea Paraschiva. Prizoniera a fost vândută în haremul unui pașă din Akkerman. Pașa, cum a văzut acea fată, a căzut fermecat de atâta frumusețe și a voit s-o înduplece cu fel de fel de daruri scumpe, ca să-i fie de nevestă. Dar totul a fost în zadar: fata n-a voit să se facă cadână. Atunci pașa a turbat de mânie și într-o noapte a voit s-o ia cu sila, însă fata a izbutit să fugă din harem. Soldații trimiși ca s-o prindă au găsit-o pe malul limanului și, când erau să puie mâna pe dânsa, ea s-a prefăcut într-un izvor.” (T. Pamfile- Sărbătorile...)

Și tot de la Tudor Pamfile aflăm că „Sf. Paraschiva a fost chinuită de păgâni într-o vineri, și de aceea, în orice zi ar cădea această sărbătoare,

sursă foto: jurnalspiritual.eu

poporul o numește Vinerea Mare și o socotește ca una din cele mai mari sărbători.”

În satul vechi se credea că „Vinerea e o măică bătrână, ce încontinuu se roagă la Dumnezeu, pentru lumea păcătoasă și greșită”. Credințele, superstițiile sunt răspândite în toate zonele etnografice ale țării, având o influență mai mică, sau mai mare, în funcție și de ruralizarea zonei dar și de factorii care au dus la descompunerea vetrei tradiționale. Astfel de superstiții răspundeau unor nevoi culturale și sociale în comunitatea tradițională, nevoi de care, iată, continuăm să avem trebuință.

Ziua când fetelor le este dat părul bogat și frumos

Dana Malciu

„Octomvrie e necăjos și suflă rece,
Pasul leneș nu se trece,
El pe unde merge pârlește
Și copacii verzi nu-i iubește”

(Tudor Pamfile- **Sărbătorile la români**)

Debutul lunii a zecea din calendar corespunde unei sărbători ținute de fete și femei. Calendarul popular menționează, aici, *pocroavele* iar Biserica amintește despre un eveniment din secolul X, apariția Maicii Domnului în cartierul Vlaherne din Constantinopol. La sfârșitul vieții Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos, Andrei din Constantinopol, acesta împreună cu mai mulți credincioși au văzut-o pe Maica Domnului împreună cu Sfântul Ioan Botezătorul și alți sfinți și îngeri, în timpul unei slujbe din Biserica

sursă foto: ro.pinterest.com/pin/131167407888958261

Născătoarei de Dumnezeu din Vlaherne.

sursă foto: doxologia.ro

sursă foto: autorul

sursă foto: catawiki.com

Fiind de față și mulțimea poporului la ceasul al patrulea din noapte, Sfântul

sursă foto: autorul

Andrei, cel ce era într-un tot al lui Hristos, și-a ridicat ochii în sus și a văzut-o pe Împărăteasa Cerului, pe Acoperitoarea a toată lumea, Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, stând în văzduh și rugându-se, strălucind ca soarele și acoperind

sursă foto: autorul

poporul cu cinstul său Omofor.

Calendarul popular menționează că la 1 octombrie se sărbătorește „Procoava” (Pacrou-în rusă este numită sărbătoarea Acoperământul Maicii Domnului), sărbătoare populară cu dată fixă dedicată divinității meteorologice cu același nume, răspunzătoare de acoperirea Pământului, pe timpul iernii, cu un strat de nea. Fecioarele îl implorau pe Pocroavă să le acopere capul cu păr bogat și frumos, să le facă plăcute feciorilor și să le grăbească măritișul. (Ion Ghinoiu - Obiceiuri populare de peste an-dicționar).

Calendar iulian/calendar gregorian

Dana Malciu

S-au împlinit 98 de ani (1924) de când a fost adoptat Calendarul gregorian de Biserica Ortodoxă Română (BOR), ziua de 1 octombrie devenind 14 octombrie. Calendarul gregorian, care a înlocuit calendarul iulian, a fost introdus în uzul BOR de primatul ei, Mitropolitul Miron Cristea, fiind primit de aproape întreaga comunitate ortodoxă.

„Calendarul iulian, calendar solar-lunar de 365,25 zile calculat de astronomul Sosigene din Alexandria din ordinul lui Iulius Caesar în anul 46 î.Hr. și aplicat pentru prima dată în anul 45 î.Hr. sau 709 de la fondarea Romei, sinonim cu Stilul vechi. Calendarul iulian a înlocuit calendarul lunar de 355 de zile cu luni de 27 și 28 de zile împărțite în Kalende (Luna Nouă), Nonele (Primul Pătrar) și Idele (Luna Plină). La Sinodul ecumenic de la Niceea din anul 325 d.Hr. au fost discutate regulile calendarului iulian și fixate principalele sărbători ale creștinilor.” (Ion Ghinoiu- „Obiceiuri populare de peste an-dicționar”)

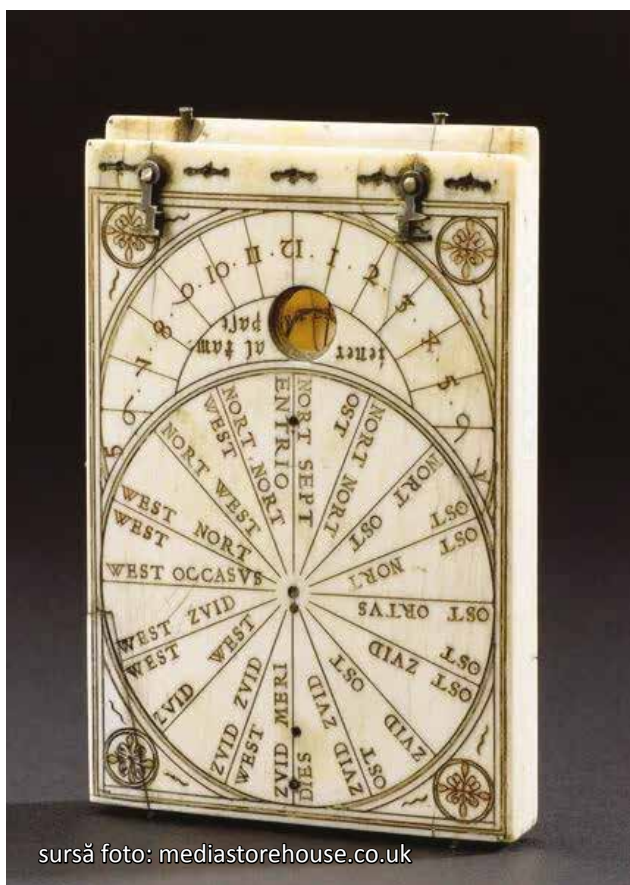
Calendarul gregorian a fost adoptat de Ro-

mânia, civil, cu cinci ani mai devreme ca BOR.

sursă foto: ro.pinterest.com/pin/131167407888952191

În martie 1919 Guvernul liberal al lui Ion I. C. Brătianu a emis un Decret-lege prin care era adoptat Calendarul Gregorian. În data de 5/18 martie 1919, Consiliul de Miniștri a adoptat

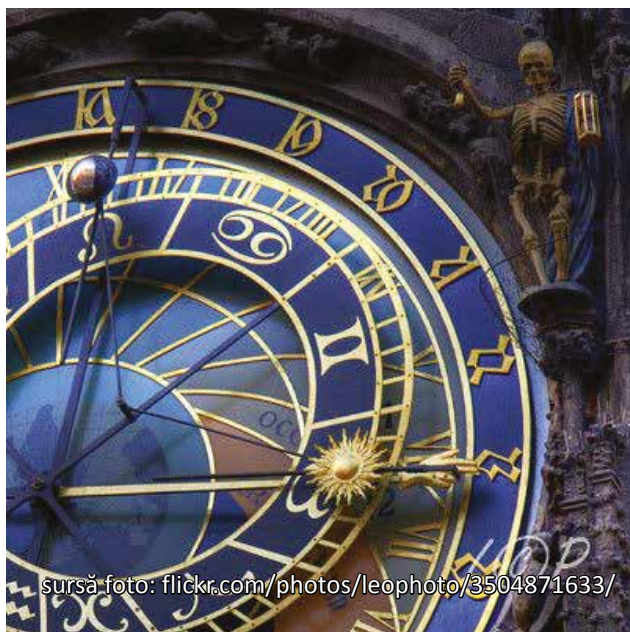
sursă foto: mediastorehouse.co.uk

sursă foto: gilai.com

Decretul-lege nr. 1.053 pentru „Adoptarea calendarului gregorian pe ziua de 1 aprilie 1919”, publicat în Monitorul Oficial în 6 martie. Astfel,

sursă foto: flickr.com/photos/leophoto/3504871633/

ziua de 1 aprilie 1919 stil vechi devenea oficial ziua de 14 aprilie stil nou.

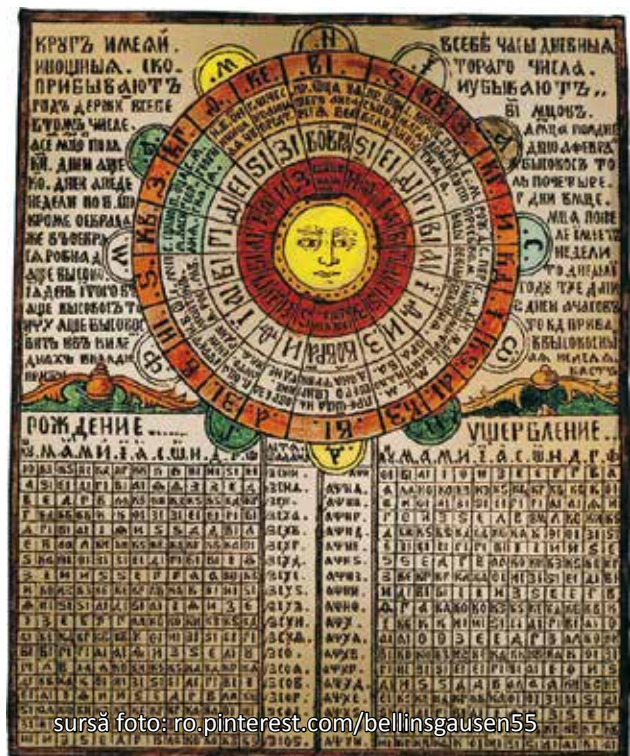
România a avut mai multe încercări de a adopta calendarul gregorian, eșuate: în vremea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în anul 1900 și în timpul Primului Război Mondial, pe timpul ocupației germane. O dată cu Unirea de la 1918 problema a devenit stringentă de-

oarece Transilvania și Bucovina foloseau deja calendarul gregorian, în vreme ce Basarabia și Vechiul Regat măsurau în continuare timpul conform calendarului iulian.

„Calendarul gregorian, corectarea Calendarului iulian de Papa Grigore al XIII-lea în anul 1582 cu ajutorul lui Aloisius Lilius, Cristophe Clavius și Egnatius Dante, astfel încât echinoc-

sursă foto: dorisleslieblau.com

sursă foto: ro.pinterest.com/bellinsgausen55

țitul de primăvară, reper astronomic stabil în raport cu care se calculează data Paștelui, să fie întotdeauna pe 21 martie, sinonim cu Stilul nou.” (ibidem)

Conform enciclopedia.romaniei.ro pentru a obține data corespunzătoare stilului nou, la data în stilul vechi se adaugă astfel:

10 zile pentru intervalul 4 octombrie 1582 - 28 februarie 1700;

11 zile pentru intervalul 1 martie 1700 - 28 februarie 1800;

12 zile pentru intervalul 1 martie 1800 - 28 februarie 1900;

13 zile pentru intervalul 1 martie 1900 - 1 octombrie 1924.

Urmașii lui Dan Moisescu duc cu cinste folclorul mai departe

Ema Mihăilă

Debutul lunii lui Brumărel a fost dedicat, la malul mării, celei de-a XXVI – a ediții a Festivalului Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu”. Organizat de Consiliul Județean Constanța (CJC) prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” (CCJC), s-a desfășurat pe scena Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” din municipiul

tomitan. A fost mutat de pe scena de la Topalu pentru ca mai mulți iubitori de folclor să participe, ediția din această toamnă venind cu mai multe surprize. Una dintre ele a fost secțiunea dedicată soliștilor instrumentiști. Cel mai tânăr concurrent, Dragoș Ianis Pîrșe, de 10 ani, a interpretat la țambal, „Hora de concert” de Gheorghe Pantazi, pentru care a primit din partea juriului o mențiune. La această secțiune au obținut premii: Mario Berbec (12 ani) din Constanța premiu special; Mara Mădălina Otvoș (19 ani, vioară) din Harghita - premiul III; Andrei Cristian Ceașu (13

ani, nai) din Brăila - premiul II și Iulian Răzvan Oprea (15 ani, caval și fluier) din Teleorman - premiul I.

La secțiunea interpretare au obținut premii: Robert Vlad (17 ani), Buzău - premiul special;

Flavia Maria Cochirleanu (17 ani), județul Buzău - mențiune; Elena Simona Lazăr (20 ani), Dăneni, județul Tulcea; Andreea Delia Gandore (20 ani), Vaslui - premiul III; Gabriel Mario Treteag (19 ani), Suceava - premiul II și Elena Alina Roberta Buzurin (17 ani), județul Olt - premiul I.

Trofeul Festivalului a plecat la Chiajna, în județul Ilfov. Câștigătoarea lui, prin Alexandra Nicoleta Bălăreanu, are 16 ani și a reprezentat în concurs zona Teleormanului, interpretând cântece din repertoriul lui Liviu Vasilică.

Uriașul ce a iubit marea: Ilarion Ciobanu

Dana Malciu

O stradă din Constanța îi poartă numele și replicile sale din film fac în continuare deliciul publicului: Ilarion Ciobanu, memorabilul Gerula din filmul „Columna”, de la a cărui trecere în neființă s-au împlinit 14 ani, este nemuritor.

Îl leagă de orașul de la malul mării multe lucruri. În primul rând copilăria pe care și-a petrecut-o aici când familia s-a mutat din Ciucur, locul nașterii sale la 28 octombrie 1931. Și-a găsit locul sub soarele generos de la malul mării, a muncit de mic copil. La 12 ani era deja băiat de prăvălie, apoi slujbele s-au succedat cu repeziciune: a

sursă foto: www.cinemagia.ro

săpat șanțuri, a fost pescar, marinar, hamal, tractorist, tâmplar, șofer și chiar brigadier la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Poate de aceea intra atât de bine în pielea personajelor pe care le interpreta: marinarul Gherasim („Toate pânzele sus”), ardeleanul-cowboy Traian Brad (seria „Ardelenii”),

comisarul Mihai Roman (din filmele de acțiune ale lui Sergiu Nicolaescu), Stroe Buzescu („Mihai

sursă foto: www.cinemagia.ro

Viteazul”), Vasile Stegaru („Nemuritorii”), Petre („Răscoala”), Tatăl („Lumini și umbre”) și mulți mulți alții din lunga-i filmografie. Pentru că a jucat în peste 50 de filme și vocea sa molcomă, caracterul clădit cu trudă l-au făcut de neegalat, actorul de film prin excelență, după cum îl descria Sergiu Nicolaescu.

A iubit marea, zilele de libertate de la țărnul ei i-au rămas cioplite în suflet așa că ultima sa dorință a fost să-și doarmă somnul de veci aici. Cenușa i-a fost împrăștiată pe valurile nemărginite pe care navighează solitar.

sursă foto: aarc.ro

Tradiții și obiceiuri de Crăciun din Dobrogea (II)

Prof. Drd. Popa Edvica

Colindatul cetelor de copii și flăcăi continuă și în noaptea Ajunului Anului Nou , când se fac urările cu Plugușorul, Sorcova și Plugul ,centrate pe urări legate de belșug și sănătate pentru colectivitate. În Dobrogea aceste obiceiuri au pătruns mai ales pe calea transumanței și colonizării, prin care nou veniții din Transilvania, Muntenia și Moldova au ajuns în lumea satului dobrogean, aducând cu ei obiceiuri din alte zone, pe care le-au adaptat specificului local.Exemplu în jocul cu măștile denumit,, Struțul,, , care de practică încă în localitățile dobrogene Saraiu, Gârliciu și Ciobanu. Este o adaptare a textului și personajelor ,, Brezaiei,, muntenesti, în care apare masca animaliară a caprei, cu botic clămpănitor, adaptată la o costumație specifică , o țesătură groasă din lână , de care sunt prinse legături de stuf, plantă care se găsea din abundență pe malul lacurilor dobrogene. Ceata este o grupare juvenilă exclusiv masculină , care are ca principală atribuție performare obiceiurilor de grup dintre Ajunul Crăciunului și Bobotează. Cetele autentice de flăcăi sunt formate din feciori , adică tineri necăsătoriți, participarea la colindat constituind o altă etapă de inițiere și de certificare a maturității , a statului de tânăr ce-și poate întemeia o familie. La Aliman colindă trei cete: cea de copii, ceata mică și ceata mare. Dintre acestea cea cu sectorul de colindat (numai local, mahala) în centrul satului este în mod obligatoriu formată din flăcăi , cunoscută sub numele de 30 de ani. În marea majoritate a satelor dobrogene care conservă obiceiul colindatului, membrii sunt priviți cu admirație ,ca niște tineri de încredere , serioși

, ce vor deveni buni gospodari în sat. Admiterea în ceată este un semn de confirmare a calităților , seriozității și modului pozitiv în care comunitatea îl percepe pe tânărul respectiv. Pentru colindat flăcăii se îmbrăcau în haine civile cum ar fi pantaloni și pulovere de culoare închisă, cojoace cu față de stofă ca de exemplu șubă și căciuli negre de astrahan. Tinerii poartă în picioare bocanci, pantofi sau cizme. Ca elemente de recuzită nu întâlnim decât coronițe făcute de fete și pirtate peste căciulă de flăcăii din satwle din sud-estul Dogrogei. Mai avem și toiagul , dar care se regă-

sește tot mai rar. În localitatea Adamclisi evoluția cetei de colindători este însoțită de jocul caprei , care este obicei singular, nefiind specific zonei. Țurca sau Brezoaia este numele ce se dădea unei măști care avea o înfățișare compusă dintr-o barză cu coarne de cerb cu cerb cu cioc de barză. Ea însoțea ceata la casele de colindat ,executând un joc scurt, singură sau în același timp cu colindătorii, iar a doua zi , în prima zi a Crăciunului, juca singură un dans lung și spectaculos în mijlocul mulțimii adunate în centrul satului.

„Ursul,, , „Brezaia,, „Capra,, sunt obiceiuri practicate în seara Ajunului de Crăciun , specific colindatului cu măști, ce se mai practică în localitățile Niculițel, Valea Teilor, Greci, Enisala.

„Olele,, este practicat în seara Ajunului Crăciunului de grupuri de flăcăi ce bat cu tălăngile în pământ fiind așezați în cerc sau semicerc în fața casei porții simbolizând protejarea gospodăriei de spiritele rele.Oleleul nu cântă cu ceata , dar

sursă foto: redacția

are onoarea să intre primul în casa gazdelor. Își muștră colindătorii atingându-i cu sabia dacă încalcă vreo regulă, iar clopotele și tălăngile creează un sunet asurzitor atunci când dansează. Trebuie să fie om rezistent cel care se costumează,

pentru că în noaptea de Ajun nu își dă deloc masca jos, nici măcar pentru a mânca și a bea. Obiceiul se mai practică în zona Măcinului.

Bibliografie:

1. Dr. Iuliana Bănescu, „Obiceiuri tradiționale

sursă foto: redacția

din România Sărbători în imagini, album editat de Centrul Național Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, București, 2006, (Colecția Tradiții)

2. Marian Simeon Florea, Nunta la români, Studiu istorico- etnografic comparativ, București, 1890

3. <http://www.creștinortodox.ro/crăciun/crăciun-ortodox/sărbători-iarna-români-68390.html>

sursă foto: redacția

Lupul deschide sărbătorile toamnei

Dana Malciu

O sărbătoare dedicată lupului, Lucinul, deschide ciclul sărbătorilor toamnei. În satul tradițional acestea era ținute cu sfințenie: după 18 octombrie (în alte locuri chiar și 17 octombrie), Lucinul, urmau Filipii de Toamna, Filipul cel Mare, Vovidenia, Suntandrei, Noaptea Strigoilor, Zilele Bubatului și altele.

Lucinul dovedește teama țăranului român față de lup dar și respectul pe care acesta îl purta unei ființe asociate cu forța naturii și, implicit, cu Divinitatea. Străvechi scenariul ritual de înnoire a timpului sărbătorea marca strângerea lupilor în haite, animalului fiindu-i atribuit rol sacru. Acum mai puțin de un secol sărbătorea era ținută cu sfințenie și fast în satul românesc. Ciobanii țineau (pe alocuri, în spațiul carpatic, încă țin) post și făceau rugăciuni pentru ca turmele să fie

ferite de lup.

Lupul, care stă sub semnul Lunii, este considerat drept patron al iernii înfrigorată. Puterea sa distrugătoare provoacă teamă dar are și calități pozitive, ce i-au fost atribuite: este singurul animal ce poate vedea dracii, alunga bolile copiilor mici dar este și cel ce poate călăuzii sufletul mortului.

Diavolul s-a apucat să facă dihanii de plop, ca să-l mănânce pe Dumnezeu, și a făcut pe lup. Iată vine Dumnezeu! „Ce faci?” - îl întreabă. „Ia, fac și eu, numai nu poate îmbla.” „Mai cioplește-l puțin!”... L-a cioplit. „Dă-mi-l mie, zice Dumnezeu, c-a umbla”. „Ți-l dau!” Dumnezeu l-a blagoslovit și s-a făcut lup; iar din surcelele cioplite, căței și i-a amuțat asupra Dracului. Dracul, la fugă. Lupul și câinii, după drac. Dracul, de frică, s-a suit într-un copac, da lupul a sărit și l-a apucat de căl-

căi. De aceea e dracul cu călcâiul rupt. (Elena Niculiță-Voronca- Datinele și credințele poporului român)

Existau mult mai multe practici legate de Ziua Lucinului, în funcție și de zona etnografică, și de influența pastorală. În această zi era recomandat spălatul rufelor cu apă clocotită pentru a opări gura lupului. Ziua era propice pentru observațiile

sursă foto: autorul

meteorologice și pentru aproximarea belșugului. Ciobanii observau că dacă frunzele pomilor se îngălbenesc și cad repede, anul ce urmează va fi roditor.

Lucinul, sărbătoare pastorală al cărei nume a fost preluat din calendarul ortodox, dedicată unei divinități protectoare a lupilor, celebrată pe data de 18 octombrie, în perioada constituirii haitelor în vederea reproducerii. Pentru prevenirea stricăciunilor cauzate de lupi, cele mai temute fiare pe plaiurile carpatice, se efectuau diferite practici magice, cea mai cunoscută fiind încleștarea dinților de la pieptenii cu care se scărmăna lâna, se interziceau activitățile de prelucrare a lânii, părului și pieilor de animale. (Ion Ghinoiu-Obiceiuri populare de peste an-dicționar)

De la Lucin începe forfota în cămară: se pun murăturile, se macină făină pentru întreaga iarnă.

În ziua de Sf. Osie, pe 17 octombrie, Lucinul se prăznuia ca să fie feriți oamenii de lupi. (Artur Gorovei)

Lucinul dovedește, încă o dată, amestecul cre-

dințelor pre și creștine. Sf. Osea sau Osie a fost unul dintre proorocii neamului lui Israel în secolul al VIII-lea î.Hr., considerat unul din cei 12 profeți mici din Vechiul Testament, contemporan cu proorocii Isaia, Miheia și Amos.

Pe 18 octombrie, în calendarul creștin-ortodox, e prăznuit Sf. Apostol Luca dar și Lucinul, o intersecție/suprapunere a practicilor populare cu cele religioase.

sursă foto: traditionaltv.net

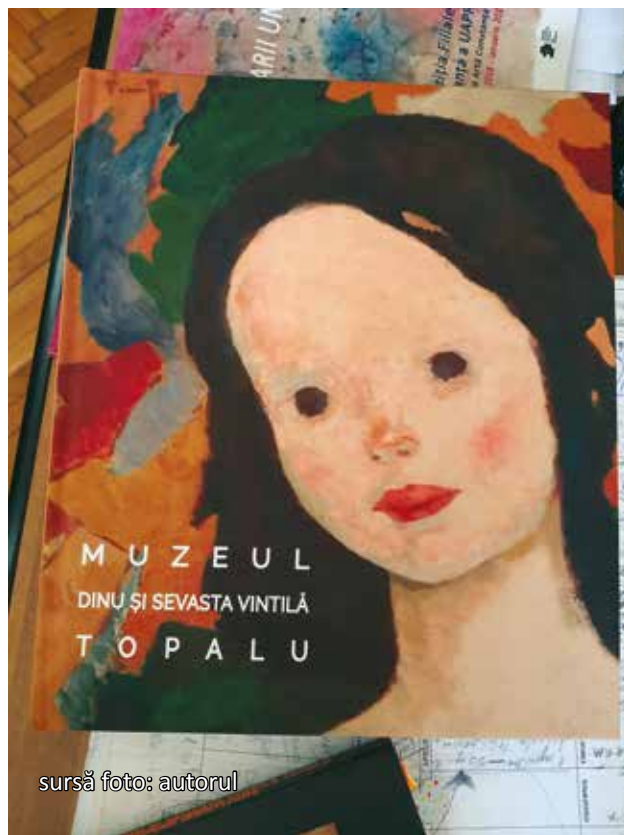
La țară, la muzeu

Dana Malciu

Pe una din străduțele întortocheate din satul Topalu se află o comoară. La propriu. Muzeul de Artă „Dinu și Sevasta Vintilă”, cel mai mare muzeu de artă din mediul rural din Europa, adăpostește comori inestimabile ale culturii naționale și nu numai. S-a scris mult, s-a dezbătut și mai mult despre acesta, timp de mulți ani existența sa a stat sub zodia incertitudinii.

Au trecut 62 de ani de când dr. Gheorghe D. Vintilă a donat, către comuna natală, în anul 1960 colecția sa de artă în amintirea părinților, Dinu și Sevasta. Muzeul de Artă Dinu și Sevasta Vintilă Topalu este secție a Muzeului de Artă din Constanța și vreme de 14 ani *cauza sa a fost purtată cam pe la toate instanțele de judecată. Totul s-a terminat, din fericire, cu bine pentru muzeul nostru, colecția a rămas a noastră și poate fi vizitată*, ne-a explicat directorul Muzeului de Artă din Constanța, Lelia Rus-Pârvan.

Colecția muzeului este superbă, merită văzută, indiferent dacă sunteți un împătimit al artelor sau un profan. Nici nu își vine să crezi că într-un sat mic din județul Constanța, aflat la ceva dis-

sursă foto: autorul

tanță și de șoseaua națională, într-o vâlcea găsești mari nume ale picturii și sculpturii: Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Mircea Demetrescu, Octav Băncilă, Theodor Pallady, Gheorghe Pe-

trașcu, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Corneliu Baba și mulți alții. Sunt 228 de opere de artă de pictură, sculptură și grafică, multe dintre ele jaloane ale culturii românești și internaționale (180 de pictură, 16 de sculptură, 32 de grafică).

Întemeietorul muzeului

Donatorul colecției, doctorul Gheorghe Vintilă (1898, Topalu - 1978, Constanța), a făcut acest act în memoria părinților săi, Dinu și Sevasta Vintilă, învățători din sat. A fost primul născut al acestora. Muzeul este amenajat în casa părintească a doctorului, în curtea acestuia fiind reînhamat și Gheorghe Vintilă. Colecția de la Topalu nu este singura donată: în 1961 a donat Muzeului de Artă din Constanța 47 de lucrări semnate de Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Nicolae N. Tonitza, Nicolae Dărăscu, Francisc Sirato și alții.

Zece ani după această importantă donație, în 1971, va da Bibliotecii Județene din Constanța un fond important de carte, lucrări de specialitate, periodice, fotografii, documente.

Am ales Topalu din rațiuni sentimentale, pentru că el reprezintă obârșia neamului meu. Stră-străbunii mei s-au născut la Topalu, ei fiind

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

continuatori ai locuitorilor stabiliți aici în cine știe ce veac. Satul a fost, de când se știe, românesc. Părinții mei, Dinu și Sevasta Vintilă, s-au numărat printre animatorii culturali ai comunei, de numele lor fiind legată construirea primei școli

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

sursă foto: Muzeul de Artă Constanța

primare din sat, înființarea bibliotecii, a căminului cultural, a primei cooperative sătenești. Prin șezătorile și serile de teatru pe care le organizau, ei au reușit să deschidă și să întrețină gustul pentru frumos al topolenilor”, nota dr. Vintilă (Florica Cruceru- Muzeul Dinu și Sevasta Vintilă. Repere identitare).

Zilele acestea a apărut un nou volum - catalog al muzeului de la țară. Într-o formă grafică deosebită, full color, cu explicații pentru operele fotografiate, este un adevărat instrument de cunoaștere. Lelia Rus Pârvan ne-a spus că lansarea volumului va fi făcută de Ziua Dobrogei, pe 14 noiembrie.

Muzeul de la sat, Dinu și Sevasta Vintilă, va intra, la sfârșitul anului, într-un proces de reparații la infrastructura de apă așa că, timp de câteva săptămâni, va fi închis publicului larg.

sursă foto:
Muzeul de Artă Constanța

